

A large, detailed bronze statue of Lady Justice, blindfolded and holding scales of justice, is the central focus of the image. The background is a textured, light brown wall with a large, faint circular pattern behind the statue.

REFORMA PRAVOSUĐA: UNAPRJEĐENJE KAPACITETA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U DOPRINOSU OČUVANJU INTEGRITETA PRAVOSUĐA

Reforma pravosuđa: Unaprjeđenje kapaciteta organizacija civilnog društva u doprinosu očuvanju integriteta pravosuđa

Kratak pregled podržanih projekata

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU SUDSKIH POSTUPAKA U CRNOJ GORI

Centar za monitoring i istraživanje CeMI
Bul. Josipa Broza 23A
e-mail: info@cemi.org.me
www.cemi.org.me

Urednica:

Ana Nenezić

Projektni tim:

Dubravka Tomić
Ivan Vukčević
Vladimir Simonović
Milica Zrnović

Istraživački tim:

CeMI/ Pravno odjeljenje

Ovaj izvještaj je objavljen u okviru projekta „Reforma pravosuđa: Unaprjeđivanje kapaciteta organizacija civilnog društva u doprinosu očuvanju integriteta pravosuđa” sprovodi Centar za istraživanje i monitoring (CeMI), u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Mrežom za afirmaciju evropskih integracionih procesa (MAEIP), a finansiran je od strane Evropske unije i kofinansiran od strane Ministarstva javne uprave Crne Gore.

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Sadržaj izvještaja je isključiva odgovornost CeMI-ja i ni na koji način ne može biti interpretiran kao zvanični stav Evropske unije, kao ni Ministarstva javne uprave.

SADRŽAJ

I UVOD

I. Akcija za ljudska prava.....	10
II. Evropski omladinski centar	13
III. Centar za političku edukaciju	17
IV. Sindikat medija Crne Gore	20
V. Društvo profesionalnih novinara Crne Gore	22
VI. Udruženje mladih sa hendikepom.....	25

UVOD

Centar za monitoring i istraživanje (CeMI) u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Mrežom za afirmaciju evropskih integracionih procesa (MAEIP), uz podršku Evropske unije i Ministarstva javne uprave realizovao je projekat pod nazivom “Reforma pravosuđa: Unaprjeđenje kapaciteta organizacija civilnog društva da doprinesu integritetu pravosuđa” (u daljem tekstu: Projekat).

Glavni cilj projekta je bio doprinos dostizanju većeg nivoa vladavine prava u Crnoj Gori. Specifični ciljevi su bili: 1. ocjenjivanje i povećanje nivoa profesionalizma, odgovornosti, efikasnosti i integriteta pravosuđa, kao i ostvarivanje efektivnih mehanizama saradnje između organizacija civilnog društva i pravosudnih institucija i 2. unaprjeđenje kapaciteta organizacija civilnog društva u oblasti monitoringa i zagovaranja sa ciljem povećanja nivoa uključenosti organizacija civilnog društva u podršci reformi pravosudnog sistema Crne Gore i pregovaračkog poglavlja 23 Pravosuđe i osnovna ljudska prava.

Jedna od najznačajnijih projektnih aktivnosti bila je usmjerena ka praćenju sudskih postupaka

u sudovima u Crnoj Gori. Na osnovu formulara koji su popunjavani u toku suđenja nastali su godišnji izvještaji o praćenju sudskih postupaka, kao i izvještaji o suđenju u razumnom roku, radu javnih izvršitelja, sporazumu o priznanju krivice. Ukupan broj praćenih postupaka je 642 (492 praćenih uvidom u spise i 150 praćenih prisustvom na glavnom pretresu). U saradnji sa PR centrom su nastala i dva godišnja izvještaja kojima se ocjenjuje poštovanje pretpostavke nevinosti od strane medija prilikom izvještavanja o sudskim postupcima. Takođe, obavljeno je 20 dubinskih intervjua sa predstavnicima pravosudnih organa i izvršena su dva istraživanja javnog mnjenja. Najzad, sprovedena je internet i medijska kampanja o najvažnijim nalazima naših istraživanja i aspektima reforme pravosuđa.

U okviru projekta je podržano i šest projekata lokalnih nevladinih organizacija (Akcija za ljudska prava, Evropski omladinski centar, Centar za političku edukaciju, Sindikat medija, Društvo profesionalnih novinara, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore). Osim toga, organizovana su i četiri seminarra sa ciljem jačanja kapaciteta pomenutih i drugih nevladinih organizacija u oblasti reforme pravosuđa.

I. Akcija za ljudska prava

Analiza izbora sudija i tužilaca u Crnoj Gori

Trajanje projekta - 5 mjeseci

Mjesto realizacije - Podgorica

Opšti cilj - jačanje nezavisnosti pravosuđa i jačanje povjerenja javnosti u nezavisno pravosuđe.

Specifični ciljevi su provjera transparentnosti i objektivnosti izbora sudija i državnih tužilaca, doprinos unaprjeđenju transparentnosti i objektivnosti postupaka za izbor sudija i državnih tužilaca, unaprjeđenje kapaciteta organizacije za analizu rada pravosuđa u odnosu na postupke izbora sudija i tužilaca.

Rezultati projekta:

1. Donošenje izvještaja sa zaključcima o primjeni postojećih propisa u praksi;
2. Donošenje preporuka za unaprjeđenje propisa i prakse u cilju povećanja transparentnosti i objektivnosti postupaka izbora.

Ključna aktivnost: Okrugli sto „Izbor i napredovanje sudija i tužilaca u Crnoj Gori“ (01.07.2019.)

Bojan Božović, kazao je da “projekat obuhvata čitav niz aktivnosti, a jedna od njih je podrška nevladinim organizacijama kada je riječ o reformi pravosuđa. Osim ovih aktivnosti, Cemi je dodijelio grantove i drugim NVO”, naveo je Božović.

Sudski i Tužilački savjet moraju da budu nezavisni i samostalni, i u odnosu na njih moraju da se pojačaju garancije nezavisnosti, kako bi prilikom odlučivanja bili oslobođeni političkog uticaja, saopšteno je na okruglom stolu Akcije za ljudska prava (HRA).

Izvršna direktorica HRA, Tea Gorjanc Prelević, podsjetila je na okruglom stolu „Izbor i napredovanje sudija i tužilaca u Crnoj Gori“ da se ta organizacija pitanjem reforme izbora sudija bavi od 2006. godine, „kada je preporučeno da do nje i dođe“.

Najvažniji zaključci iz Izveštaja o izboru i napredovanju sudija i tužilaca u Crnoj Gori su:

- 1.** Preporuke za jačanje nezavisnosti Sudskog savjeta GRECO, Akcije za ljudska prava i CeMI nijesu primjenjene. Ministar pravde je i dalje član Sudskog savjeta i nijesu propisani kriterijumi nezavisnosti i nepristrasnosti za izbor uglednih pravnika u članstvo Savjeta. Nivo garancija depolitizacije Sudskog savjeta je neuporedivo niži od onoga koji važi za Savjet Agencije za sprječavanje korupcije, Savjet Radija i Televizije Crne Gore ili za Savjet Agencije za elektronske medije.
- 2.** U 2017. godini je došlo do napretka u obrazlaganju odluka o trajnom raspoređivanju sudija. Za razliku od odluka donijetih 2016. godine, moglo se zaključiti da je Sudski savjet donio odluke da rasporedi dvoje sudija na osnovu rezultata koje su postigli. U 2018. godini je dobrovoljno raspoređen samo jedan sudija koji se i jedini prijavio za raspoređivanje.
- 3.** Za sada se ne može reći da su neizvjesnost koju je novi sistem izbora sudija donio u odnosu na mjesto službovanja i obavezna 18-mjesečna inicijalna obuka u Podgorici djelovali obeshrabrujuće na potencijalne kandidate za sudijski posao, kao što se u sudstvu pretpostavljalo. Ostaje da se sagleda primjena propisa u odnosu na izbor sudija Upravnog i Privrednog suda, imajući u vidu da kandidati za sudije navednih sudova još uvijek nijesu birani po novom sistemu, već su slobodna mjesta popunjena dobrovoljnim raspoređivanjem sudija na osnovu internog oglasa.
- 4.** Sudski savjet je nastavio sa praksom nejednakog postupanja prema kandidatima koji su se prijavili na ista mjesta, jer im nijesu postavljena ista pitanja i nisu poštovane Smjernice za intervju. Takođe, nijesu objavljeni programi rada kandidata, niti su oni sadržajno predstavljeni u odlukama o izboru predsjednika. Javnost ostala uskraćena za informaciju o tome kakvu su to organizaciju posla predložili kandidati za unaprijeđenje rada tih sudova u narednih pet godina, koja ih je preporučila za izbor.
- 5.** Za napredovanje sudija po novom sistemu, ispostavilo se u praksi da je od presudnog značaja subjektivna ocjena Sudskog savjeta, tj. ocjena intervjua kandidata za napredovanje sa članovima Sudskog savjeta. Tako se obistinilo upozorenje HRA i Cemi da će kroz ocjenu intervjua Savjet dobiti priliku da odlučujuće utiče na napredovanje, dok je ocjena rada sudije stavljena u drugi plan, iako predstavlja znatno objektivniji kriterijum.

6. Sastav Tužilačkog savjeta je ostao bez dovoljnih garancija nezavisnosti i nepristrasnosti. Članovi Savjeta i dalje mogu biti tužioci i ugledni pravници koji su u bliskim porodičnim vezama sa sadašnjim ili bivšim visokim partijskim funkcionerima ili funkcionerima izvršne vlasti. Nema ograničenja političkog angažmana za članove iz reda uglednih pravnika. Za Tužilački savjet ne važe garancije nezavisnosti i nepristrasnosti (pravila o sprečavanju sukoba interesa) koje važe za Savjet Agencije za sprječavanje korupcije, Savjet RTCG i Savjet Agencije za elektronske medije.
7. Tužilački savjet je nastavio sa praksom jednakog postupanja prema kandidatima prilikom njihovog intervjuisanja, u skladu sa Smjernicama za obavljanje intervjuja.
8. Iako su dva tužioca napredovali kao jedini prijavljeni kandidati, primjećuje se da su odluke o njihovom izboru nedovoljno obrazložene. Tužilački savjet je samo naveo konačne ocjene kandidata, ne obrazlažući na koji način su konkretni kriterijumi ocijenjeni u odnosu na zakonom propisane podkriterijume. Poređenja radi, Sudski savjet se u obrazloženjima svojih odluka, iako ne u potpunosti, bavio primjenom podkriterijuma i u tom smislu pokazao veću transparentnost prilikom donošenja odluka o napredovanju sudija.

Ključne preporuke iz Izvještaja su:

1. Izmijeniti Ustav Crne Gore (čl. 127, st. 2, tač. 4) tako da se isključi članstvo ministra pravde iz sastava Sudskog savjeta.
2. Obezbijediti da jednog uglednog pravnika/pravnicu u članstvo Sudskog i Tužilačkog savjeta biraju nevladine organizacije, koje imaju odgovarajuće iskustvo praćenja reforme pravosuđa u Crnoj Gori.
3. Primjeniti preporuku GRECO u odnosu na raspodjelu radnih dužnosti članova/ica Sudskog savjeta.
4. Sudski savjet i Tužilački savjet treba da oglašavaju izbore novih kadrova u skladu sa planovima slobodnih sudijskih odnosno tužilačkih mjesta. Ove planove treba uredno ažurirati, s odgovarajućim obrazloženjem, jer je propisano da se po potrebi mogu mijenjati. U Planu slobodnih sudijskih mjesta navesti precizne datume prestanka sudijske funkcije sudijama koje će u periodu obuhvaćenim Planom ispuniti uslove za ostvarivanje prava na starosnu penziju, kao i datume isteka mandata predsjednika sudova.
5. Usvojiti podsticajne mjere za trajno dobrovoljno raspoređivanje tužilaca, odnosno dodatne podsticajne mjere za raspoređivanje sudija.
6. Dopuniti Smjernice za obavljanje intervjuja u dijelu „rješavanje sukoba i razumijevanje uloge sudije u društvu“, pitanjima ”Znate li koji je obim primjerenog javnog angažmana sudije? Da li je sudiji dozvoljeno da objavljuje tekstove ili knjige, drži predavanja, daje izjave za medije, učestvuje u javnim debatama i slično? Koje su granice javnog djelovanja sudije?” ili sličnim pitanjima, na osnovu kojih bi se moglo sagledati postojanje demokratske kulture u sudstvu.
7. Prije intervjuisanja kandidata za predsjednike sudova objaviti njihove predloge programa rada, a u odlukama o njihovom izboru sadržajnije predstaviti te programe.

8. Obrazložiti odluke o napredovanju sudija/tužilaca tako da se iz obrazloženja može jasno zaključiti da su svi kriterijumi, odnosno podkriterijumi primjenjeni i s kojim rezultatom.
9. Propisati da protiv odluka Sudskog savjeta sudije imaju pravo na ustavnu žalbu, umjesto upravnog spora, jer je upravni spor nedjelotvorni pravni lijek protiv odluka Sudskog savjeta. Propisati hitnost, odnosno kratak rok u kome bi Ustavni sud morao da odluči o zakonitosti i ustavnosti odluka Sudskog savjeta.

<http://cemi.org.me/product/grant-akcija-za-ljudska-prava-hra/>

<http://prcentar.me/clanak/pojaati-garancije-nezavisnosti-sudskog-i-tuilakog-savjeta/846>

II. Evropski omladinski centar

Transparentniji sudovi Crne Gore

Trajanje projekta - 6 mjeseci

Mjesto realizacije - Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Kolašin, Plav i Rožaje

Opšti cilj projekta je unaprijeđenje transparentnosti rada pravosudnih institucija u Crnoj Gori.

Specifični cilj projekta je unaprijeđenje znanja i vještina predstavnika nevladinih organizacija i medija za veće učešće u procesu reforme pravosuđa kroz povećanje učešća u praćenju suđenja.

Rezultati projekta:

1. Formiran projektni tim;
2. Potpisan Memorandum o saradnji između NVO "Evropski omladinski centar" i Višeg suda u Bijelom Polju;
3. Unaprijeđeni znanje i vještine za praćenje rada suda za 20 polaznika treninga;
4. Sproveden monitoring suđenja u 6 osnovnim sudova i Višem sudu u Bijelom Polju;
5. Izrađen izvještaj o sprovedenom monitoringu;
6. Realizovana javna tribina;
7. Projekat uspješno promovisan u javnosti

1. Dvodnevni trening-seminar (15.03. – 16.03. 2019 godine)

U Bijelom Polju u hotelu Bijela rada održan je dvodnevni trening-seminar „Jačanje kapaciteta nevladinih organizacija i medija, za praćenje rada pravosudnih organa“, koji organizuje NVO „Evropski omladinski centar Crne Gore“. Predavač na seminaru bio je Ruždija Strujić. Projekat se realizuje u okviru programa za dodjelu malih grantova nevladinim organizacijama sa ciljem davanja podrške dostizanju većeg nivoa demokratije i vladavine prava u Crnoj Gori, sa fokusom na reformu pravosuđa, kazao je izvršni direktor Evropskog omladinskog centra Crne Gore Mladen Španjević.

2. Tribina i konferencija za medije (21.06.2019)

Povodom završetka projekta “Transparentniji sudovi Crne Gore” upriličena je tribina i konferencija za medije. Predsjednik Evropskog omladinskog centra Crne Gore Mladen Španjević kazao je da su predstavljeni rezultati projekta, a prije svega Izvještaj o monitoringu osnovnih sudova Crne Gore, u kojem su sumirani zaključci i preporuke o radu 6 osnovnih sudova u kojima su praćena suđenja od strane dva predstavnika NVO “Evropski omladinski centar Crne Gore”.

U izvještaju se, između ostalog, navodi da je neophodno u budućem periodu raditi na poboljšanju uslova u kojima sudovi rade, unapređenju IT sistema koji koriste pravosudne institucije, afirmisati alternativne načine rješavanja sporova i učiniti sudske postupke ekonomičnijim. Osim toga, važno je da sudovi budu transparentniji, a naročito otvoreniji prema medijima. Konačno, istaknuto je da su nezavisnost i nepristrasnost suda, kao i ujednačavanje sudske prakse, stalni izazovi, na kojima treba i ubuduće raditi. Pored predavljanja Izvještaja, na konferenciji su istaknuti i drugi rezultati projekta “Transparentniji sudovi Crne Gore”, a najznačajniji je to što je kroz projekat organizovan trening za predstavnike nevladinih organizacija i medija za građansko nadgledanje sudskih postupaka, tokom koje su polaznici stekli znanja i vještine uz pomoć kojih će u budućem radu moći kvalitetnije da prate suđenja od značaja za njihov rad. “Evropski omladinski centar Crne Gore” kao realizator konferencije za medije, je najavio da će i u budućem periodu doprinositi reformi pravosuđa, kako bi, uz partnerstvo sa pravosudnim organima i saradnju sa drugim subjektima civilnog društva, dostigli međunarodne standarde u ovoj oblasti, zaključio je Španjević.

Najvažniji zaključci iz Izvještaja o monitoringu osnovnih sudova Crne Gore su:

1. Kada su u pitanju uslovi u kojima sudovi rade može se reći da su moguća značajna poboljšanja, naročito u pogledu prostora u kojima se sprovode suđenja. S obzirom da se suđenja vrše u kancelarijama postupajućih sudija neophodno je da se suđenja u kojima učestvuje više ljudi vrše u salama za suđenja, naročito u sudovima gdje postoje sale za suđenje. U onima u kojima ne postoje dugoročno bi bilo veoma važno da se to promijeni.
2. Broj sudija je nedovoljan u odnosu na broj zaostalih predmeta, kao i novih predmeta. Naročito to treba imati u vidu kada je neko od sudija spriječen da obavlja svoju funkciju, npr. zbog porodijskog odsustva. Takođe, nakon sticanja uslova za starosnu penziju ili napretka u više sudske instance predugo traje procedura izbora novih sudija. Kada je u pitanju popunjavanje mjesta sudija koji su stekli uslov za odlazak u starosnu penziju, s obzirom da se radi o predvidljivoj okolnosti, zaista čudi što se nove sudije ne biraju u periodu koji prethodi odlasku starijih kolega u penziju, i popunjavanju mjesta odmah potom s obzirom na ionako preopterećenje sudija. U ovom kontekstu treba istaći i mali broj savjetnika u osnovnim sudovima kao dodatni institucionalni problem.
3. Ono što je od samog početka monitoringa posmatračima bilo uočljivo jeste preopterećenost osnovnih sudova u kojima je sproveden projekat predmetima male vrijednosti. Veliki broj predmeta odnosi se na predmete koje je moguće rješavati nekom alternativnom metodom poput medijacije. U narednom periodu ostaje da se potrobnije istraži zašto toliki broj slučajeva završi pred sudom kada su u pitanju brojni komunalni sporovi poput onih u vezi sa neplaćanjem vode ili struje. Bez obzira što se radi o sporovima koji se relativno brzo završavaju pred sudom, nerijetko se dešava da iziskuju velike troškove, naročito ako u predmetnom slučaju bude angažovan vještak, ili više njih (predmeti koji su vezani za prekid snabdijevanja električnom energijom). Ono što naročito zabrinjava u pogledu efikasnosti i ekonomičnosti jeste da se pred sudom nađe spor vrijednosti višestruko manje od troškova ukupnog sudskog postupka. I pored toga što sudovi u izvještajima za prethodnu kalendarsku godinu navode da se alternativni metodi rješavanja sporova primjenjuju efikasno, ostaje otvoreno pitanje zašto se češće ne primjenjuju. To naravno ne mora biti problem samih sudova jer u tome mora imati ulogu i Centar za posredovanje. Druge okolnosti jesu nedovoljan broj medijatora u Crnoj Gori, a naročito na sjeveru države u kojoj je projekat realizovan, kao i nizak nivo svijesti građana o alternativnim metodama rješavanja sporova, usljed čega imaju predrasude prema ovom načinu vansudskog rješavanja sporova, a takođe i od ranije prepoznatu rezervisanost advokata prema medijaciji. Iako su u svim sudovima istaknute brošure i poster i otvoreno je pitanje koliko se na taj način dopire do ciljne grupe.
4. Kada je u pitanju transparentnost rada treba reći da svi sudovi u kojima je vršen monitoring imaju sadržajne sajtove. Na njima se redovno ažuriraju informacije o predmetima koji su u toku, i tu se mogu pronaći osnovne informacije o broju predmeta, tuženom, tužiocu i vremenu početka suđenja. Kada su u pitanju sudske odluke one se ne objavljuju redovno tako da na pojedinim sajtovima nema odluka iz 2019. godine.
5. Kada je u pitanju nepristrasnost i nezavisnost rada suda, u predmetima koji su uzimani u obzir tokom ovog istraživanja niko od stranaka nije doveo u pitanje da sud sudi nepristrasno i nezavisno niti je tražio eventualno izuzeće sudije i istakao nezadovoljstvo načinom na koji sudije vode predmet. Osim tih predmeta niko nije dovodio u pitanje sudsku nepristrasnost i nezavisnost, ni u drugim predmetima.

6. Stranke u postupku su imale podjednak tretman od strane suda. Svaka od strana u postupku u predmetima monitoringa je imala mogućnost da iznese svoj stav o svim okolnostima pred sudom i u tom pogledu nije bila u nepovoljnom položaju u odnosu na drugu stranu.

Ključne preporuke iz Izvještaja su:

1. Poboljšati prostorne kapacitete sudova kako bi svi sudovi raspolagali salama za suđenja i kako bi javnost mogla nesmetano prisustvovati suđenjima; prilagoditi zgrade za pristup osobama sa invaliditetom;
2. Nastaviti sa ujednačavanjem sudske prakse kroz: a) podsticanje daljeg razvoja IT sektora u sudstvu sa naprednim sistemima pretrage kako bi sudije mogle pristupati odlukama drugih sudova u sličnim predmetima; i b) analize predmeta za koje stranke u postupku tvrde da odstupaju od prakse u sličnim predmetima, ili nekim aspektom predmeta (npr. vještačenje);
3. Objavljivati više informatora o radu na sajtovima sudova;
4. Odnos sudova i medija može značajno da se unaprijedi. Neophodno je graditi međusobno povjerenje a na sudu je da pokaže spremnost da bude otvoreniji prema javnosti;
5. Unaprjeđivati praksu alternativnog rješavanja sporova u okviru nadležnosti suda naročito u sporovima male vrijednosti i sporovima u kojem je jedna od stranaka u postupku država;
6. Blagovremeno popunjavati upražnjena sudijska mjesta kako bi sudovi mogli funkcionisati u punom kapacitetu;
7. Unaprijediti sistem pravosudnog menadžmenta i administracije – kroz efikasno planiranje i upravljanje budžetom i ljudskim resursima i sprovođenjem programa edukacije za predsjednike sudova, kao i rukovodioce državnih tužilaštava;
8. Blagovremeno unositi podatke u Pravosudni informacioni sistem, naročito sudske odluke i redovno ih ažurirati na sajtu sudovi.me;

<https://www.bijelopolje.co.me/index.php/arhiva-vijesti-lijavo/4207-poceo-dvodnevni-seminar-jacanje-kapaciteta-nevladinih-organizacija-i-medija-za-precenje-rada-pravosudnih-organa>

<https://bijelopolje.co.me/index.php/en/arhiva-vijesti-lijavo/4511-odrza2na-tribina-i-konferencija-za-medije-povodom-zavrsetka-projekta-projekta-transparentniji-sudovi-crne-gore>

<http://www.radiobijelopolje.me/index.php/bijelo-polje/11196-realizacijom-projekta-do-veceg-nivoa-demokratije-i-vladavine-prava-u-crnoj-gori>

III. Centar za političku edukaciju

Građani u reformi pravosuđa

Partner - Centar za bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja „Defendologija“

Trajanje projekta - 6 mjeseci

Mjesto realizacije - Nikšić

Opšti cilj je sticanje višeg nivoa znanja kod građana Nikšića o radu i nadležnostima pravosudnih i tužilačkih instanci u Nikšiću

Specifični cilj je sticanje određenog nivoa znanja od strane pravosudnih i tužilačkih instanci o neophodnosti višeg stepena javnosti i transparentnosti njihovog rada.

Rezultati projekta - Veći stepen javnosti rada Osnovnog tužilaštva i Osnovnog suda u Nikšiću, bolje razumijevanje i informisanje građana o nadležnostima pravosudnih i tužilačkih instanci, kao i bolje razumijevanje nadležnosti Uprave policije u spornim situacijama koje imaju sudski epilog. Otvaranje pravosudnih instanci kako bi se pokazala otvorenost za građane, medije i civilni sektor na način što je uz odobrenje predsjednika suda bilo dozvoljeno formiranje instituta prazne stolice kako bi se uz odabir jednog sudije informisale zainteresovane strane o svim značajnim dešavanjima u Osnovnom sudu tokom nedjelje, informisanje građana o tome koliko se koristio institut besplatne pravne pomoći, koliko je bilo presuda, da li je bilo slučajeva sa vulnerabilnim grupama u sporu, da li su koristili određene institute i sl.

Ključne aktivnosti:

1. Predstavljanje istraživanja o percepciji pravosudnih organa u Nikšiću (05.09.2019)
Proces istraživanja trajao je od 1. maja do 1. juna ove godine, a ciljna grupa bili su punoljetni građani koji žive na gradskom području ili široj okolini opštine Nikšić. Obuhvaćene su tri oblasti - rad Osnovnog suda u Nikšiću, pitanje besplatne pravne pomoći i vansudsko rješavanje sporova.

Dragiša Janjušević iz Centra za političku edukaciju kazao je da je ovo veliki projekat koji generalno podržava Evropska unija, a za cilj ima reformu pravosuđa i unapređenje administrativnih kapaciteta civilnog društva vezano za reformu pravosudnog sistema u Crnoj Gori. "Projektnim aktivnostima je predviđeno da u sklopu projekta, koji traje šest mjeseci, od 1. maja do 1. oktobra

ove godine, realizujemo i prezentujemo istraživanje o percepciji građana, kako oni vide rad prvostupnih organa u Nikšiću. Zatim planirane su dvije tribine, takođe sa građanima, gdje će govoriti teoretičari prava, predstavnici sudske vlasti, znači sudije ili saradnici suda u Nikšiću, kao i advokati vezano za razne teme, počev od, recimo, šta su to alternativne kazne u pravosuđu".

2. Tribina (12.09.2019.) Iako su alternativne sankcije počele da se primjenjuju u crnogorskom pravosudnom sistemu prije pet godina, prema istraživanju koje je sproveo Centar za građansko obrazovanje za dvije trećine građana one su novina. Da bi upoznali građane sa ovom vrstom kazne Centar za političku edukaciju i Defendologija centar iz Nikšića organizovali su tribinu pod nazivom „Alternativne sankcije sa akcentom na rad u javnom interesu“. Građani koji su prisustvovali tribini imali su priliku da od advokaticke iz Nikšića, Milene Jovičević saznaju nešto više o primjerima iz prakse. Kako je kazala osuđenici koji pristaju na kaznu rada u javnom interesu izvršavaju je u Crvenom krstu, Opštoj bolnici Brezovik i Komunalnom preduzeću.
3. Panel diskusija (27.09.2019) Odnos medija sa sudstvom i tužilaštvom je jako važan, ali uvijek može biti bolji i kooperativniji, te treba da se zasniva na nezavisnosti, nepristrasnosti, stručnosti, profesionalizmu, povjerenju i poštovanju, zaključak je sa današnje panel-diskusije „Pravosuđe i mediji“ na kojoj su govorili novinari i predstavnici pravosuđa. Slavko Milić ispred Defendologija centra istakao da je za njihov posao - rad sa djecom sa problemima u ponašanju, jako važno da imaju dobru saradnju sa medijima, a sa druge strane i sa pravosudnim organima.

Ključni nalazi istraživanja Centra za političku edukaciju su:

1. Čak 42,2% ispitanika nije posjetilo Osnovni sud u poslednjih pet godina. Ipak, oni koji su imali priliku da posjete ovaj sud kažu da je stanje manje više nepromijenjeno. Ako uporedimo sa podacima dobijenim iz istraživanja sprovedenog 2013. godine, uočavamo blago povećanu ocjenu kvaliteta rada ove institucij: rad suda je ocjenilo kao "veoma dobar" 2,5% ispitanika (2013.) dok se ove godine isti stav zauzima 3,7 posto ispitanika; da je rad ove institucije izrazito loš, 2013.godine se izjasnilo 15% ispitanika, a ove godine 10,5%.
2. Oznake unutar prostorija zgrade suda donekle pomažu u snalaženju, a mogle bi biti još jasnije i preciznije, smatra 48,1% ispitanika. Važno je istaci da većina ispitanika, 56% izjavljuje da su zadovoljni posjetom suda i pruženim odgovorima, savjetima ili upustvima. U već pomenutom istraživanju iz 2013.godine, 36% ispitanika je bio zadovoljan posjetom suda, pruženim odgovorima, savjetima i upustvima. Da su oznake unutar zgrade suda jasno i precizno istaknute i da je veoma lako pronaći odgovarajuću prostoriju i ako prvi put dolazite, prepoznalo je 29% ispitanika., dok 2013.godine svega 2,5% ispitanika je dalo ovakvu ocjenu. Očigledno je da se zaista radi na efikasnosti u ovom segmentu.

3. Da sud treba smanjiti dužinu trajanja postupaka i procesnih radnji govori nam nezadovoljstvo ispitanika dužinom trajanja postupaka (33,3%). 17,7% ispitanika je zadovoljno dužinom trajanja postupaka. Takođe, situacija je slična kada govorimo o pridržavanju zakazanih rokova i termina. Da se u ovom sudu ne pridržavaju u potpunosti zakazanih termina izjasnilo se 50% ispitanika, 12,4% njih je iznijelo stav da se sud nikako ne pridržava zakazanih termina. Svega 6,3% ispitanika smatra da se sud pridržava svih zakazanih termina.
4. Da bi se poboljšao rad suda, ispitanici prvenstveno smatraju da se treba poboljšati saradnja sa Upravom policije (33,7%), Centrom za socijalni rad (22,1%), MUP-om (20,7%), poštanskom I dostavnom službom (18%) kao i sa Upravom za nekretnine (5,8%).
5. Ispitanici bi u ovom sudu, na prvom mjestu smanjili uticaj vlasti na donošenje odluka (11,6%), skratili vrijeme za donošenje odluka (8,2%), povećali profesionalnost sudija (6,8%), ljubaznost zaposlenih (6,1%) ali i unaprijedini online komunikaciju sa sudom (2,7%).
6. Kao i istraživanje sprovedeno 2013. godine, i ovo pokazuje da većina ispitanika nije upoznata sa besplatnom pravnom pomoći (44,6%). Ipak, pomaka na bolje ima u odnosu na predhodni period jer je 34,7% ispitanika upoznato sa besplatnom pravnom pomoći, u odnosu na 2013.godinu kada je svega 17,5% njih bilo upoznato. Samo 14,5% ispitanika je koristilo besplatnu pravnu pomoć, a od njih, 23,8% je donekle zadovoljno dobijenim savjetima ili zastupanjem. Ipak, svega 4,5 je veoma zadovoljno pruženim informacijama.
7. Izuzetno mali broj ispitanika (15,8%) je rješavao sporove vansudski. Kod onih koji su se odlučili za ovakav vid rješavanja sporova, najčešće strane postignu dogovor van institucije (4,8% ispitanika je imao ovakvo iskustvo). Osnovni razlozi za to su skraćivanje dužine trajanja sudskog spora (2,7%) ili nepovjerenje u sudske institucije (2,7%)

<https://www.onogost.me/projekti/gradani-u-reformi-pravosuda/uspjesno-za-vrsen-projekat-gradani-u-reformi-pravosuda>

<https://www.onogost.me/projekti/gradani-u-reformi-pravosuda/predstavni-ci-nvo-sektora-razgovarali-o-boljoj-saradnji-sa>

<https://www.onogost.me/projekti/gradani-u-reformi-pravosuda/milic-kratki-rokovi-mogu-da-ugroze-pravicnost-samih-postupaka>

IV. Sindikat medija Crne Gore

Monitoringom do slobodnih medija

Trajanje projekta - 6 mjeseci

Mjesto realizacije - Podgorica i Bijelo Polje

Opšti cilj kome ovaj projekat treba da doprinese jeste stvaranje pravnog i društvenog ambijenta koji obezbjeđuje slobodu da novinari/ke rade svoj posao i generalno veći nivo slobode medija u Crnoj Gori.

Specifični cilj ovog projekta je smanjenje nivoa samocenzure kod novinara/ki, kroz smanjenje broja tužbi zbog povrede časti i ugleda i promovisanje alternativnih rješenja potencijalnih sporova.

Rezultati projekta:

1. Uspostavljena saradnja sa osnovnim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju;
2. Uspostavljeni mehanizmi za praćenje slučajeva povrede časti i ugleda i unaprijeđeni kapaciteti organizacije da u budućnosti prati ovu problematiku;
3. Javnost upoznata sa nivoom samocenzure kod novinara, i uticajem koji ona ima na njihov rad;
4. Povećana svijest javnosti o broju tužbi zbog povrede časti i ugleda, kao i efektu zastrašivanja koje one imaju na novinare.

Ključna aktivnost: Obuka o praćenju suđenja i analizi presuda koje se tiču naknade štete po osnovu povrede prava ličnosti (klevete i uvrede). (19.7. – 20.7. 2019.)

U prostorijama Sindikata medija Crne Gore (SMCG) u Podgorici (Njegoševa 7/II) 19. i 20. jula održana je obuka o praćenju suđenja i analizi presuda koje se tiču naknade štete po osnovu povrede prava ličnosti (klevete i uvrede) u kojima su tuženi novinari ili mediji. Obuci je prisustvovalo osam osoba, članova Sindikata medija Crne Gore i upravljačkih struktura te organizacije, a polaznici su većinom bili novinari/ke.

Obuci je prethodilo intezivno istraživanje i rad sa projektnim timom na izradi metodologije za praćenje suđenja.

Kako su i sami učesnici na početku kazali da nemaju previše iskustva kada su sudovi u pitanju, a neki od njih nisu imali ni dovoljno znanja o profesionalnim i pravnim standardima zaštite prava ličnosti, veći dio predavanja prvog dana ticao se upravo toga. Ostatak dana protekao je u objašnjavanju pitanja iz upitnika o praćenju slučajeva povrede prava ličnosti koji su aktivni pred Osnovnim sudom u Podgorici i Bijelom Polju.

Drugi dan se uglavnom ticao analize presuda. Polaznici obuke su upoznati sa tim na koja sva pitanja treba da traže odgovore u presudi, nakon čega su radili na analizi primjera.

Obuka je završena drugog dana sa završnim izlaganjem glavne istraživačice, Marijane Camović koja je objasnila koja će biti uloga pojedinih učesnika u nastavku projekta, a dogovoren je i plan posjete sudovima.

Najvažniji zaključci Analize Sindikata medija su:

- 1.** Iako je primijetan trend (relativnog) smanjenja broja podnijetih tužbi protiv medija i/ili novinara i urednika po osnovu povrede ličnosti (časti i ugleda), taj broj nije i dalje na zadovoljavajućem nivou jer treba težiti potpunom iskorjenjivanju te prakse.
- 2.** Kako bi se došlo do tog cilja neophodno je da mediji jačaju samoregulaciju u svojim redakcijama, te da se uzdržavaju od pogrešne/netačne interpretacije suštine tekstova u naslovima.
- 3.** Podatak da su građani ti koji najčešće tuže medije i/ili novinare i urednike govori da nije tačna dosadašnja percepcija novinarske zajednice da su mediji najčešće „na meti“ političkih i privrednih moćnika. Taj podatak, ujedno upućuje na to da se mora dodatno raditi na profesionalizaciji medija i podizanju nivoa svijesti o neophodnosti poštovanja Zakona o medijima i Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore.
- 4.** Sudovi, iako im to nije obaveza ali bi pomoć novinarstvu kao profesiji, još ne uzimaju kao olakšavajuću okolnost medijaciju koju pojedini mediji vode sa čitaocima o koje su se ogriješili, a koji se kasnije pred sudovima pojavljuju u svojstvu tužitelja. Postupak medijacije je rijedak u medijima i treba ga ohrabrivati, kao i formiranje ma kakvog oblika samoregulacije koji će biti funkcionalan i koji će ostvarivati svoju svrhu. Samoregulacija, naravno, ne isključuje pravo oštećenog da i pred sudom traži zadovoljenje, ali u tom slučaju je legitimno postaviti pitanje svrhe i krajnjeg cilja takve tužbe.

<http://cemi.org.me/product/grant-ii-sindikata-medija-crne-gore/>

<https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Drustvo&clanak=721009&datum=2019-11-13>

<http://www.sindikata-medija.me/index.php/aktivnosti/469-glad-za-objektivnoscu-ne-mozemo-zadovoljiti-na-jednom-mjestu>

V. Društvo profesionalnih novinara Crne Gore

Pretpostavka nevinosti ili pretpostavka krivice?

Partner - Institut za pravne studije
Trajanje projekta- 5 mjeseci
Mjesto realizacije - Podgorica

Opšti cilj projekta je doprinos većem stepenu poštovanja garancija fer i pravičnog suđenja u Crnoj Gori.

Specifični cilj projekta je unapređenje prilikom izvještavanja o krivičnim postupcima U Crnoj Gori, sa posebnim fokusom na krivične postupke prema maloljetnicima.

Rezultati projekta:

1. Analizirano poštovanje pretpostavke nevinosti prilikom izvještavanja medija o krivičnim postupcima u Crnoj Gori, od strane štampanih medija i internet portala
2. Sprovedeno detaljno istraživanje o poštovanju pretpostavke nevinosti u krivičnim postupcima prema maloljetnicima - broj analiziranih novinarskih članaka o predmetima prema maloljetnicima, broj i kvalitet zaljučaka o poštovanju pretpostavke nevinosti u postupcima prema maloljetnicima.
3. Povećan nivo informisanosti i znanja novinara o obavezi poštovanja pretpostavke nevinosti prilikom izvještavanja o krivičnim postupcima u Crnoj Gori.

Trening „Prezumpcija nevinosti – Da li poštujemo prava maloljetnika“, u organizaciji Društva profesionalnih novinara Crne Gore, održan je u Hotelu Princess u Baru 28. i 29. septembra 2019. godine. Na treningu su učestvovali pet predavača i novinari iz više crnogorskih medija.

Predavači su bili: advokat mr Milorad Marković iz Instituta za pravne studije, koji je govorio na temu „Duh zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku i pretpostavka nevinosti“; Mirko Bošković, saradnik u Institutu za pravne studije održao je predavanje „Pretpostavka nevinosti u krivičnom postupku kao ustavni princip“; Načelnica stručne službe, socijalna radnica Dijana Popović Gavranović je govorila na temu „Shvatanje i odnosa prema maloljetniku – djetetu u krivičnom postupku“, advokat i ekspert savjeta Evrope Siniša Gazivoda održao je predavanje „Standardi Evropskog suda za ljudska prava u poštovanju prezumpcije nevinosti“; advokatica Tijana Živković imala je predavanje „Prezumpcija nevinosti u domaćem pravnom okviru“.

Predavanja su okvirno trajala 45 minuta uz aktivno uključivanje novinara u vezi sa konkretnim slučajevima iz prakse. Učesnici su se saglasili da mediji krše prezumpciju nevinosti, ali i da je riječ o sistemskom problemu na kome bi trebalo raditi.

Na treningu je predstavljeno i istraživanje/analiza „Etički izazovi u poštovanju pretpostavke nevinosti prilikom izvještavanja medija o krivičnim postupcima sa akcentom na postupke prema maloljetnicima“, koju je uradila novinarka Duška Pejović.

Istraživanje sadrži kvantitativnu analizu sedam medija u periodu od 1. januara 2018. do 31. decembra iste godine, u kojoj su prikupljeni podaci o izazovima u poštovanju pretpostavke nevinosti u opremi i u sadržini teksta.

Najvažniji zaključci iz analize poštovanja pretpostavke nevinosti prilikom izvještavanja medija o postupcima prema maloljetnicima su:

- 1.** Analiza sedam posmatranih medija pokazala je da se javljaju problemi u primjeni tih etičkih načela kada novinari/ke izvještavaju o maloljetnicima za koje se sumnja ili su optuženi za izvršenje krivičnog djela. Više od 70% tekstova objavljenih prošle godine sadrži izazove u poštovanju prezumpcije nevinosti iako je propisano da mediji treba da iskažu poseban obzir kada izvještavaju o maloljetnicima za koje se sumnja da su umješani u protivzakonite radnje, poštujući načelo prezumpcije nevinosti, pravo na privatnost i izbjegavajući senzacionalizam. Mediji nekada ne prepoznaju delikatan položaj okrivljenog maloljetnika čija se ličnost, dostojanstvo, privatnost i integritet posebno moraju štiti u izvještavanju budući da je riječ o osobi koja je ranjiva i još uvijek se razvija u psiho-fizičkom smislu. Nedostatak senzibilisanosti ogleđa se u plasiranju onih informacija koje se, bez obzira na njihovu važnost, ne smiju objaviti jer štete interesu i pravima djeteta.
- 2.** Statistika je pokazala da više od 57% naslova sadrži izazove u poštovanju prezumpcije nevinosti iako bi trebalo da postoji poseban obzir i empatičnost u njihovom formulisanju i objavljivanju budući da je riječ o maloljetnicima. Postavlja se pitanje da li etičko i odgovorno izvještavanje ustupa mjesto tabloidizaciji i senzacionalizmu, a broj klikova ili čitanosti polako postaju najvažniji pokazatelji vrijednosti medija.
- 3.** U sadržini tekstova manje je izazova u poštovanju pretpostavke nevinosti. No, događa se da policija u svojim saopštenjima opisuje način izvršenja krivičnih djela kao nepobitne činjenice i prejudicira krivicu maloljetnika iako ona još nije utvrđena, a mediji to prenose. Identitet se uglavnom ne otkriva, ali uz inicijale i godine starosti navode se drugi podaci i okolnosti u vezi sa maloljetnikom, što u malim sredinama može dovesti do njegovog prepoznavanja i narušavanja sfere privatnosti. Tako se maloljetnik žigoše, uskraćuje

mu se druga životna šansa, a medij postaje sredstvo javnog posramljivanja. Poseban problem predstavlja prejudiciranje krivice djece ispod 14 godina starosti koja nijesu krivično odgovorna. Takođe, bilježimo da se nekada policijska saopštenja parafraziraju, pa se ne može sa sigurnošću utvrditi da li je riječ o propustu policije ili medija.

4. Mediji se ponekad pozivaju na nezvanične i neidentifikovane izvore informacija koje ne bi trebalo koristiti kada se izvještava o maloljetnicima u postupku budući da su potrebni poseban obzir, diskrecija i saosjećajnost kako bi se zaštitio njihov integritet. Treba naglasiti da su zvanični identifikovani izvori važna pretpostavka za etičko i profesionalno izvještavanje o maloljetnicima. No, čak ni takvi izvori informacije nijesu uvijek garancija da će njihova saopštenja ili objave biti u skladu sa etičkim i zakonskim normama, pa bi mediji sami trebali da zauzmu stav o tome da li je objava određene informacije u skladu sa poštovanjem prezumpcije nevinosti i prava na privatnost. Dakle, potrebno je da prije svega policija, a onda i mediji preispitaju otkrivanje podataka o maloljetniku - ne samo da li su ti podaci od javnog interesa, već da li je to u interesu djeteta i da li se njihovim objavljivanjem može počinuti šteta za njegovu ličnost, ugled, dostojanstvo i integritet, što je u ovakvim situacijama moguće.
5. U posmatranim tekstovima dešavalo se da mediji objavljuju podatke i odluke donijete u postupku prema maloljetniku, kao i informacije o mjerama i sankcijama koje su mu izrečene, što je suprotno Zakonu o postupnju prema maloljetnicima u krivičnim postupcima. Budući da Kodeksom nije detaljno propisano kako treba izvještavati o maloljetnicima koji mogu biti u sukobu sa zakonom, potrebno je sagledati pravnu regulativu, ali i međunarodne standarde u ovoj oblasti. Nedovoljno znanja o krivičnim postupcima svakako je uticalo na izaiove u izvještavanju, pa bi novinari/ke i urednici/e trebali dodatno da se edukuju u vezi sa tom problematikom, kako bi se senzibilisali ali i specijalizovali za odgovorno izvještavanje o postupcima prema maloljetnicima.
6. Pretpostavka nevinosti, zajedno sa pravom na privatnost i slodoba izražavanja, odnosno pravo javnosti da zna, jesu suprotstavljena prava među kojima treba tražiti balans. Čini se da je medijima nedovoljno jasna granica u izvještavanju koja će omogućiti poštovanje oba prava. Budući da regulativa propisuje poseban obzir i empatičnost kada se piše o maloljetnicima, to zapravo znači mnogo ograničenja u izvještavanju koja su neophodna da bi se štitili dostojanstvo, integritet i prava djeteta. Zato je važno da preispitamo ulogu medija i načina njihovog izvještavanja kako bi se postiglo istovremeno korišćenje slobode izražavanja ali bez objavljivanja podataka o maloljetniku i bez prejudiciranja njegove krivice. Smatram da bi trebalo informisati javnost o sumnji da je počinilac određenog krivičnog djela maloljetnik striktno poštujući pretpostavku nevinosti uz eliminaciju podataka i okolnosti koji mogu otkriti njegov identitet, kao i detalje iz krivičnog postupka uključujući i izrečenu mjeru ili sankciju, te dalje izvještavati sa stanovišta događaja kao negativne društvene pojave.

Najvažnije preporuke iz Analize su:

1. Strukovna udruženja, nevladine organizacije, samoregulacijska tijela i sami mediji trebalo bi da organizuju stalnu edukaciju novinara/ki i urednika/ca o uvažavanju pretpostavke nevinosti, prava na privatnost i drugih etičkih načela iz Kodeksa novinara i novinarki Crne Gore u cilju podizanja stepena odgovornosti i važnosti poštovanja Kodeksa. Istovremeno, trebalo bi sprovoditi kontinuiranu edukaciju o odgovornom načinu izvještavanja medija o krivičnim postupcima prema maloljetnicima.

2. Strukovna udruženja, samoregulacijska tijela, mediji i eksperti trebalo bi da pokrenu široku debatu o važnosti poštovanja Kodeksa novinara i novinarki i najčešćim problemima i izazovima u njegovoj primjeni, naročito kada izvještavaju o maloljetnicima. Jedna od tema može biti i dopuna smjernica za načelo 8 etičkog Kodeksa koje se odnose na zaštitu integriteta maloljetnih osoba za koje se sumnja da su umješane u protivzakonite radnje.
3. Uraditi priručnik za izvještavanje o krivičnim postupcima prema maloljetnicima uvažavajući međunarodne i domaće norme i standarde.
4. Strukovna udruženja, nevladine organizacije i samoregulacijska tijela trebalo bi da redovno prate i sprovode analize te ukazuju na etičke probleme u medijskom izvještavanju o kriminalu, istrazi i sudskim postupcima, naročito prema maloljetnicima.
5. Strukovna udruženja, nevladine organizacije i samoregulacijska tijela trebalo bi javno da promovišu pozitivne primjere etičkog izvještavanja uz uvažavanje pretpostavke nevinosti i drugih etičkih načela. Tome bi doprinijelo i godišnje dodjeljivanje nagrade za etičnost u medijskom izvještavanju.

<https://www.facebook.com/421528787908380/videos/753668731767350/>

VI. Udruženje mladih sa hendikepom

All = in Access 2 Justice – Svi jednaki u pristupu pravdi

Partner - CEGAS (Centar za građanske slobode)

Mjesto realizacije projekta - Podgorica

Trajanje projekta - 5 mjeseci

Opšti cilj projekta je doprinos razvoju politika i povećanju standarda u oblasti zaštite vulnerabilnih grupa (prioritetno OSI) kroz zalaganje za omogućavanje jednakih prava i ravnopravnosti stranaka pred crnogorskim sudovima.

Specifični cilj projekta je unaprjeđenje i razvoj pristupa pravdi i pravičnog postupka pred sudovima i Državnim tužilaštvom za OSI. Predloženi projekat ima za cilj da unaprijedi pristup pravdi i pravičnost postupka pred sudovima i državnim tužilaštvom za osobe s invaliditetom, a kako bi doprinio razvoju politika i povećanju standarda u oblasti zaštite vulnerabilnih grupa (primarno OSI) kroz zalaganje za omogućavanje jednakih prava i ravnopravnosti stranaka pred crnogorskim sudovima.

Rezultati:

1. Unaprijeđen pristup pravdi i pravičnost postupka pred sudovima i Državnim tužilaštvom za OSI.
2. Povećana svijest ključnih stejkholdera i šire javnosti o potrebi jednakog pristupa pravdi OSI.

Ključna aktivnost - Okrugli sto „Pristup pravdi za OSI i jednako priznanje pred zakonom“.

Predsjednik Skupštine UMHCG-a Milenko Vojičić istakao je da je propisivanje i primjena instituta oduzimanja poslovne sposobnosti za OSI jedan od najdrastičnijih primjera zakonskog ograničavanja prava i sloboda osoba s invaliditetom. „Osoba kojoj je oduzeta poslovna sposobnost po sada važećim

propisima, nema pravo sklapanja braka i porodice, pravo usvojenja, ne može biti podvrgnuta medicinsko-potpomognutoj oplodnji, ne može biti donor, niti primiti organ, nema pravo zaposlenja, ne može biti korisnik usluga za život u zajednici koje podrazumijevaju ugovorni odnos, nema pravo glasa i izbora u funkcije“, rekao je Vojičić.

On je kazao da se u tim situacijama prema OSI pristupa kao prema objektu, a ne subjektu prava.

Šefica Sektora za evropske integracije, politička pitanja, medije i informisanje u Delegaciji Evropske unije u Podgorici Plamena Halačeva ocijenila je da je potrebno uložiti dodatne napore na terenu i usklađivanju zakonodavstva sa Konvencijama Ujedinjenih nacija o pravima OSI.

„Zabrinjavajuće je i to što zakonska definicija invaliditeta u Crnoj Gori ostaje uzrok višestrukih ograničenja i kršenja prava OSI. Pitanje rješenja poslovne sposobnosti treba da se riješi bez odlaganja, u skladu sa Konvencijom UN-a“, istakla je Halačeva.

Prema njenim riječima, potrebno je i što hitnije adaptirati sudove i druge prostorije za javnu upotrebu za OSI.

„Zakonodavne norme se moraju konsolidovati, uključujući obuku prevodilaca znakovnog jezika, uključivanje pomoćnika i posrednika u suđenju, kao i preduzimanje drugih mjera. Međutim, fokus ne bi trebalo da bude samo na poboljšanju zakonodavstva. Jedan od najvećih problema u pristupu pravdi je nedostatak informacija o pravima“, rekla je Halačeva.

Izvršna direktorica UMHCG Marina Vujačić, ukazala je da crnogorsko zakonodavstvo još uvijek „u dobroj mjeri“ ne razgraničava pojam intelektualnog psihosocijalnog ili poznatijeg kroz istoriju kao mentalnog invaliditeta, koji su dvije potpuno različite kategorije.

„Međutim, zakonskim rješenjima, pa i onim iz pristupa pravdi, ova dva pojma se ne diferenciraju dovoljno dobro, zbog čega institut poslovne sposobnosti koristi pojmove poput

duševno nezreo, duševno zaostao, duševno bolestan i slično, kojima obuhvatza obje ove kategorije, a definiše i djelimično i potpuno lišenje poslovne sposobnosti“, rekla je Vujačić.

Ona je kazala da dodatno Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava prava mentalno oboljelih lica, koji je u nadležnosti Ministarstva zdravlja, propisuje spornu odredbu o potpunom ograničavanju slobode osoba za koje se pretpostavlja da imaju psihosocijalni invaliditet.

Generalni direktor za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde Ibrahim Smailović kazao je da pravo na pristup pravdi mora biti dostupno svima, bez bilo kakve razlike, „jer je ovo pravo od suštinske važnosti za uživanje zagarantovanih ljudskih prava koja su neoboriva, međusobno povezana i zavisna“.

On je rekao da je pravo na pristup pravdi, kao na jedno od najvažnijih ljudskih prava, temeljno pravo svih građana koje je zagarantovano brojnim međunarodnim dokumentima.

„Pravo na pristup pravdi OSI postiže se stvaranjem relevantnog normativnog okvira kako kroz ratifikaciju međunarodnih dokumenata kojima se štite ova prava, tako i njihovim propisivanjem u odgovarajućim normativnim domaćim aktima, kao i njihovim pravilnim tumačenjem i praktičnom primjenom“, kazao je Smailović.

On je ukazao da su izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku obezbijedene dodatne procesne garancije da će se ovaj institut primjenjivati na ispravan način, „da će u potpunosti štiti prava i interese osoba kojima je poslovna sposobnost već oduzeta, kroz obavezan neposredan uvid postupajućeg sudije u stanje zdravlja lica prema kome je pokrenut postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti“.

Izvršni direktor CEGAS-a Boris Marić kazao je da su u okviru projekta ispitivali da li postoji poseban registar postupaka u kojima učestvuju OSI, što je, kako je podsjetio, obaveza po Akcionom planu pravosudnog sistema. „Dobili smo dosta poražavajuće rezultate. Posebno je poražavajući rezultat da PRIS, kao informacioni sistem, ne prepoznaje tu mogućnost. Dva suda nam je odgovorilo pozitivno, da vode registar, dok su 22 suda negirala vođenje posebnog registra. Jedan sud odgovorio je da u zadnjih pet godina nije bilo postupaka u kojima su kao stranke učestvovala OSI, i jedan sud nije odgovorio na pitanje. Među 22 suda koja su negirala vođenje postupka je Ustavni sud“, naveo je Marić.

Advokat i osnivač CEGAS-a Sergej Sekulović kazao je da bi sudovi morali bar godinu da vode evidenciju o potrebama OSI u vezi s tumačima.

„Nakon godinu, postojao bi određen presjek na osnovu koga treba da se vidi koje su potrebe. Jedna od ideja u tom kontekstu jeste da se razmisli o tome da se određeni broj tumača, na osnovu procjene, stalno zaposle pri nekom sudu, da su dostupni da reaguju brzo da se obezbijedi efikasnost i ekonomičnost postupka, tako i dostojanstvo i pravo OSI u toku samog postupka“, istakao je Sekulović.

Najvažnije preporuke iz Analize Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore su:

1. Uskladiti crnogorsko zakonodavstvo u oblastima pristupa pravdi, slobode kretanja, slobode i sigurnosti osoba, slobode od torture, surovog, nehumanog ili degradirajućeg kažnjavanja, zaštite integriteta ličnosti i jednakog priznanja pred zakonom s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom. U tom smislu ukazano je da se pravo na pristup pravdi OSI prije svega postiže stvaranjem relevantnog normativnog okvira, kako kroz ratifikaciju međunarodnih dokumenata kojima se štite ova prava, tako i njihovim propisivanjem u odgovarajućim normativnim domaćim aktima, kao i njihovim pravilnim tumačenjem i praktičnom primjenom. Između ostalog, ukazano je da crnogorsko zakonodavstvo ne propisuje univerzalnu definiciju invaliditeta, i da ne definiše na univerzalan način ko su OSI.
2. Ojačati kapacitete u dijelu podrške licenciranih tumača (korišćenje znakovnog jezika) te obezbjeđivanje Brajevog pisma, elektronske forme i uvećanog formata, i u tom pravcu razmisliti o potrebi stalnog zaposlenja potrebnog broja (vođenje evidencija bi ukazalo o kojem broju se radi) sudskih tumača koji bi bili dostupni sudovima, čime bi se omogućila primjena i načela efikasnosti - ekonomičnosti postupka, ali i omogućilo osobama s invaliditetom da učestvuju u postupku na sopstvenom jeziku, vodeći računa o potpunom odsustvu potencijalnog konflikta interesa, imajući u vidu da ovo načelo trenutno nije osigurano zbog jako malog broja tumača znakovnog jezika, pa samim tim i licenciranih sudskih tumača znakovnog jezika. Jedna od ideja u tom kontekstu jeste da se razmisli o tome da se određeni broj tumača, na osnovu procjene, stalno zaposli pri nekom sudu, da tumači budu dostupni da reaguju brzo da se obezbijedi efikasnost i ekonomičnost postupka, tako i dostojanstvo i pravo OSI u toku samog postupka.
3. Urediti jednoobrazno vođenje evidencija o postupcima koji pokreću, odnosno koji se vode protiv osoba s invaliditetom, kroz donošenje standardizovane evidencione forme i adekvatnu tehničku podršku.
4. Izvršiti dodatno prilagođavanje objekata i to kako samog pristupa tako i njihove unutrašnjosti u kontekstu razumnih, pa potom i proceduralnih adaptacija, ne samo zbog kretanja i boravka u objektu, već i omogućavanja prava na rad osobama s invaliditetom. U tom smislu, još uvijek ima prostora za napredak u pogledu poboljšanja položaja OSI, naročito u dijelu fizičkog pristupa zgradi sudova.
5. Obezbijediti i osigurati sredstva i tehničku opremu potrebnu za obezbjeđivanje proceduralnih adaptacija u postupcima pred sudom. Ukazano je na to da je jednak tretman pred sudovima od ključnog značaja za OSI jer je to, osnovni preduslov za ispunjavanje gotovo svih drugih prava i sloboda uzimajući u obzir da su pravosudni organi jedini koji mogu da obezbijede pravnu zaštitu svim građanima kada su im druga prava ugrožena;
6. Vršiti dodatne obuke u cilju upoznavanja sa Konvencijom UN-a o pravima osoba sa invaliditetom s posebnim osvrtom na princip proceduralnih adaptacija.

<http://www.prcentar.me/clanak/institut-oduzimanja-poslovne-sposobnosti-jedan-od-najdrastinijih-primjera-onemogućavanja-pristupa-pravdi-za-osi/1114>

